

Religiun

«Marellas» dal Radio Rumantsch sin disc cumpact, part 20

Religiun e baselgias en moviment

Las baselgias tradiziunals perdan commembers ed adina dapli persunas decleran d'esser senza confessiun, quai mussa l'evaluaziun da la dumbraziun dal pievel per l'onn 2000. Tge funcziun ha la religiun anc per nossa vita quotidiana e tge impurtanza han oz las baselgias? Davart questas ed autras dumondas discutan Luzi Battaglia, preditgant e decan da la sinoda evangelica, pader Silvio Deragisch, spiritual da Tumeigl e plevon curativ, e Chatrina Gaudenz, assistenta per scienzas da religiun a l'Universitad da Turitg. (Emissiun dals 13 d'avrigl 2003; redacziun: Guadench Dazzi).

Er las baselgias dovran daners

Per vegnir tar lur meds finanzials dastgan las baselgias incassar impostas – la taglia da baselgia. Commembers da la baselgia evangelica pajan en il Grischun duas taglias, commembers da la baselgia catolica

ina. Ma en francs e raps na vul quai anc dir nagut. Las differenzas da taglia èn grondas er d'ina plaiv a l'autra. Plaivs che profite-

schan da la gulivaziun da finanzas da las baselgias èn liadas ad in pe da taglia minimal – e quel n'è tuttavia betg bass. Plaivs bainstantas èn libras en quel grà. Ma spargnar ston ozendi quasi tuttas. La Marella infurmescha nua ch'ìls daners da taglia van tut. (Emissiun dals 12 da favrer 2006; redacziun: Maria Cadruvi).

www.jesus...

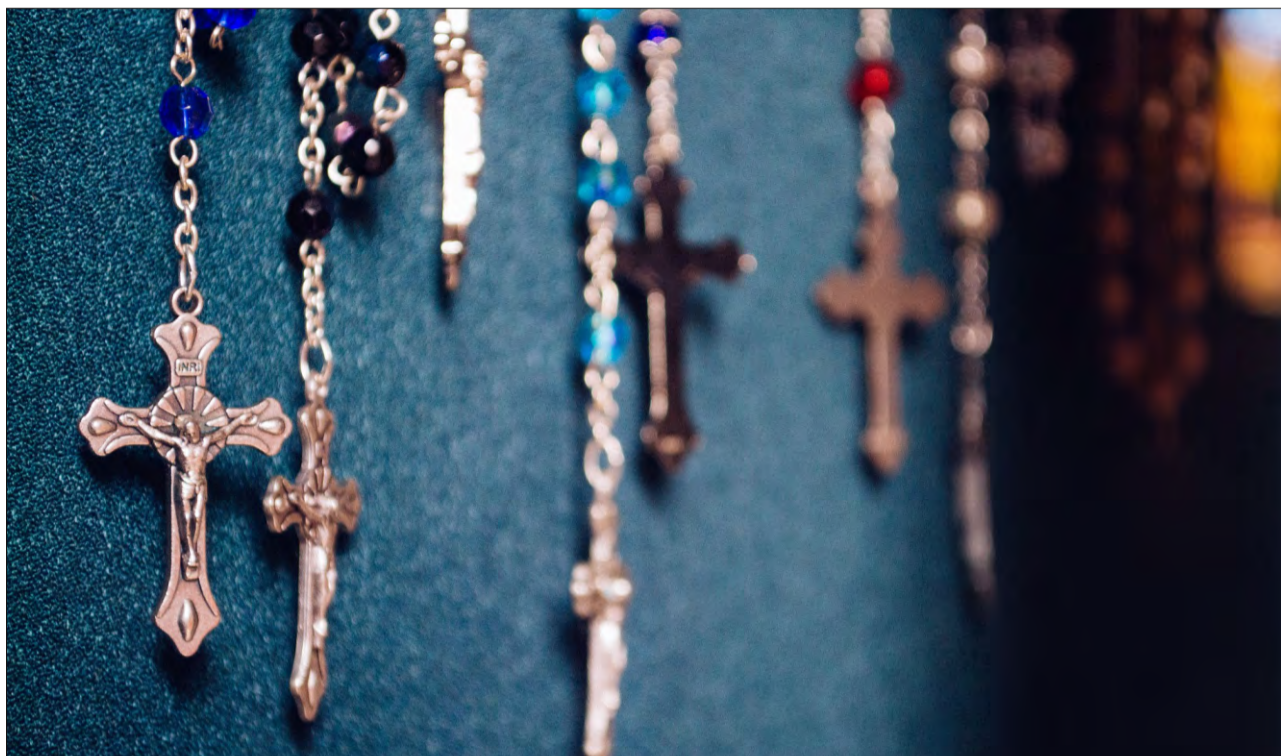
Sin quasi quatter milliuns paginas è Jesus preschent en l'internet. Bleras paginas cun bunas infurmaziuns, però er bleras paginas nua che Jesus vegn ridiculizà e per part disfamà. La Marella porta differentas scenas cun ina dunna che navighescha a la tschertga da Jesus. Il pader dominican Clau Lombriker, la teologa libra Gisula Tscharner ed il reverenda evangelic Alastair Murray sa fatschantan en la Marella cun Jesus en l'internet e cun ils avantatgs ed ils privels da tschertgar agid religiun en l'internet. (Emissiun dals 18 da favrer 2002; redacziun: Rita Uffer).

La via al spiritual – in'invista

Daventar spiritual pretenda ina scolaziun fundada, madrezza umana ed ina spiritualitad profunda. Tut quai pon spirituals vegnints emprender a la Scol'auta da teologia ed al seminari da S. Gliezi a Cuira. La Marella dat in'invista en la vita al Seminari da spirituals a Cuira. A pled vegnan il nov regens dal seminari da S. Gliezi, sur Ernst Fuchs ed ils trais students rumantschs, Clau Martin Bieler, Marcel Köhle ed Andri Casanova. (Emissiun dals 8 da mars 2009; redacziun: Valentin Schmed).

Tut per Dieu – In di cun sora Domenica en claustra San Jon a Müstair

Avant 40 onns è sora Domenica ida en claustra. Sur onns è ella stada l'unica

Cordas da paternoss.

FOTO: PD

mungia ch'ha er bandunà la clausura. La Jaura era mussadra en la scolina dal vitg. Oz è ella «pensinada.» Ma uraziun e lavur marcan vinavant ses mintgadi. La Marella accumpogna sora Domenica durant ses di che cumenza las 4:45 e fine-scha las 20:00. Ella raquinta da ses di fitg reglamentà, er pertge ch'ella è ida la via per Dieu e daco ch'ella ha gia bandunà la claustra er sche quai è scumandà. (Emissiun dals 19 da fanadur 2009; redacziun: Sara Hauschild).

Chantar d'amur enstagl da maridar – ina visita tar Duri Loza a Salouf

Dapi 60 onns lavura el sco plevon a Salouf. 50 onns è el stà custodi da la baselgia da pelegriadi a Ziteil. Ils 28 da mars, la dumengia da las palmas, festivescha Duri Loza ses 90avel anniversari. Sper sia lavur en baselgia ha el deditg ina gronda part da sia vita a la litteratura, a l'art e surtut a sia gronda passiun, il chant. Nus avain visità il spiritual spiertus e dà in sguard sin sia curuna da cudeschs, ma er en ses tresor ch'el ha en sia chombra da durmir. (Emissiun dals 28 da mars 2010; redacziun: Esther Krättli).

Da claustras e da muntgs

Athos è ina peninsla da muntgs en la Grecia. In center monastic da l'ortodoxia, in'ierta culturala e natirala da l'Unesco, ina destinaziun per pelegriuns ortodoxs. 2000 muntgs e novizs vivan ad Athos en 20 claustras, ma er en eremitagis, skitas u dependances. Betg uschè simpel da survegnir in diamonitron, in visum, per pudair visitar els. La Marella va sur ils cunfins, en la republica teocratica autonoma, dentant betg suverana – ad Athos, nua che tut è in pau auter. (Emissiun dals 10 d'avrigl 2011; redacziun: Andrin Willi).

Il trio Maissen – Las soras da Siltginas èn er soras en claustra

Sora Armina, sora Ermelinda e sora Ber-

ta èn creschidas si en ina gronda famiglia cun dudiesch mattas a Siltginas/Sumvitg. Ellas han elegi la medema via en ina anc pli gronda cuminanza da dunnas ed èn idas en claustra a Glion. Tuttas trais han empruvà da cumbatter il patratg dad ir en claustra, ma la via da sora Berta, da sora Ermelinda e da sora Armina è stada destinada. La Marella ha visità las trais soras ch'èn chantaduras passionadas e che na perdan mai lur bun umor. (Emissiun dals 26 da november 2006; redacziun: Valentin Schmed).

Valurus e fidaivels – 500 onns gardists svizzers a Roma

Ils pli bles gardists dal papa èn enfin oz vegnids dal chantun Vallais. Ma er il Grischun è bain represchentà – e perfin la Rumantschia. Sis gardists rumantschs raquantan en la Marella da lur vita a Roma. E tut sis vegnan ad esser preschents sin la piazza da s. Peder quest onn tar in dals puncts culminants da las festivitads da 500 onns garda papala svizra: la sacramentaziun ils 6 da matg, Christian Casanova, Corsin Kofler e Marcel Riedi èn gardists en uffizi. Christian Jacomet, Rudolf Mirer e Paul Orlik èn ex-gardists che vegnan ad assister a las ceremonias sco giasts. (Emissiun dals 23 d'avrigl 2006; redacziun: Maria Cadruvi).

Jau dess la vita per il papa

Els tutgan tranter las persunas che vegnan fotografadas il pli savens sin l'entir mund. Ils gardists da la Garda papala a Roma. Cun lur engirament empermettan els dentant er da laschar l'atgna vita per quella dal papa. La Marella visita ils dus gardists Carlo Pfister da Schlans e Duri Coray da Ruschein e discorra er cun il maior William Kloter da Casti. Els trais èn per il mument a Roma e fan sersvetsch per il papa. Da ses temp a Roma sa regorda er Primus Hartmann da Maiavilla. Tuts raquantan da lur persuasiun e da la lavur da proteger il pontifex. (Emissiun dals 20 da november 2011; redacziun: Valentin Schmed).

Da chaleschs, chandailas e calusters

«Calusters èn fitg liads ed han ozendi ina gronda responsabladad», di Ursula Deplazes (54) ch'è dapi 17 onns calustra da la baselgia parochiala a Sedrun. Avant ch'il caluster vegl da Savognin ha surpiglià ses post l'onn 1966, devi anc trais calusters per las trais baselgias da Savognin. Gila Wasescha (82) e sia dunna han alura fatg sulets tut las lavurs necessarias davent dal nettegiar sur il chavar fossas fin al reparter las hostias als malsaus. President da l'Uniun dals calusters catolics en il Grischun è Hermann Giger che lavura en piazza cumplaina sco caluster a Landquart. La Marella ha accumpagnà el

avant, durant e sunter ina messa. (Emissiun dal prim da december 2002; redacziun: Daniela Cavelti).

Calusters e calustras

Tuts enconuschan probablamain in caluster. Ma tge tutga tar sia lavur? Co è quella sa midada ils davos onns? La Marella purtretscha il caluster dals Mulegns Otto Poltera. El vules, cun 81 onns, plaunsieu chalar da far da caluster. Paulina Arpagaus, la sacristana da Laax, è passa trenta onns en il metier. È quai insumma ina professiun? Per Hans Peter von Ott, il caluster da la baselgia evangelica da Son Martin a Cuira, en mintga cas. El è president da l'associaziun dals calusters evangelics dal Grischun. Calusters, calustras, lur istorgias, lur experientschas e lur baselgias. (Emissiun dals 7 da favrer 2010; redacziun: Andrin Willi).

«Igl ei in bi pensum» – ils Gambonis ed il songt ieli

Dapi bunamain 50 onns va Meinrad Gamboni mintg'onn avant Pasca davent da Tujetsch fin a Cuira per il songt ieli. Silsuenter reparta el quel en las plaivs da la Surselva. Avant el gieva ses bab ed anc avant il tat che duvrava mintgatant in'emna per chavaltgar tras l'entira Surselva. Per il songt ieli gievan – e van er oz – ils Gambonis. Sin questa tradiziun èn els loschs. Pertge che questa tradiziun è vegnida en lur famiglia para d'esser in misteri. (Emissiun dals 6 d'avrigl 2014; redacziun: Esther Berther).

Il rusari – ina veglia furma da far uraziun

«Jau crai ch'el vegnia puspè, quest rusari; igl è ina dumonda dal temp.» Quai manegia il plevon catolic da la Val Müstair. Po esser ch'el ha raschun. I dat en mintga cas indizis persunter: En il museum da frà Clau a Sachseln vegn mussà actualmain in'exposiziun impressiuanta dal rusari. En quest connex han numerusas medias tematisà il rusari. Ed en Surselva è vegni preschentà questa stad in disc cumpact cun il titel «Ils rusaris». La Marella ha discuri cun differentas persunas che schevan u che din anc oz regularmain rusari: sulettas a chasa, da cuminanza en baselgia u schizunt en stiva – sur undas mesaunas ensemen cun il Radio Vatican. (Emissiun dals 21 da settember 2003; redacziun: Maria Cadruvi).

Ora cun cruschs, sontgadads e baldachin

La segunda dumengia d'october è perdunanza a Lumbrein. Ina part centrala da questa festa è la processiun. Atgnamain è ella «ina passiun en miniatura», ina veglia tradiziun. Ma ella è anc blier dapli, tut segund il puntg da vista: ina lunga corda devoziusa, ina manifestazi-

un da cultura e cardientscha, in sersvetsch a la vischnanca. Sch'ins quinta vitiars er la musica e la parada, lura èn passa 100 persunas en uffizi a la processiun: dunnas, umens ed uffants – ed en il center Nossadunna da las dolurs. La Marella raquinta da las preparativas e da l'istorgia da questa processiun impressiuanta. (Emissiun dals 4 d'october 2009; redacziun: Maria Cadruvi).

Catechissem, chorals e ductrina – l'instrucziun da religiun ier ed oz

Tge fan ins oz en in'ura da religiun e tge è sa midà cumpareglia cun pli baud? En la Marella vegnan a pled scolars e scolaras da Zernez e lur magistra da religiun Ursina Cuorad. L'instrucziun religiosa è la mamma da la scola populara ed ha a medem temp adina puspè procurà per conflicts. Cun il teolog e rector da la Scol'auta da pedagogia dal chantun Grischun, Johannes Flury, dain nus in sguard a l'istorgia e l'entretschament da scola e baselgia. (Emissiun dals 26 d'avrigl 2009; redacziun: Guadench Dazzi).

Trais mais ed in di...

Pelegriar a Santiago de Compostela

Trais pelegriuns raquantan da lur viadi vers Son Giachen en Spagna. In giuven Sursilvan ha fatg quest viadi tut a pe, en trais mais ed in di. In um pensiunà da l'Engiadina ha fatg fin uss trais etappas, ma el na dat betg gronda paisa a l'arrivada. Ed il plevon reformà da Tusaun ha scuvert cun chaminar sin la via da son Giachen ina nova relaziun tar la mamma da Jesus. Pelegriar è puspè en moda. Ils trais pelegriuns din tge che quai ha purtà ad els. Latiers vegn la Marella cun infurmaziuns «sper via». Avant tschientaners, cur che pelegriar era medemmain fitg popular, cunzunt tar giuvens, vegniva ditg: «Els van sco mats e returnan sco umens.» (Emissiun dals 18 da november 2001; redacziun: Maria Cadruvi).

Mintgin ha ses Lourdes – dus voluntaris raquantan

Quest onn è onn da giubileum a Lourdes. Igl è exact 150 onns dapi l'emprima appariziun. Ed i vegn a dar anc dapli pelegriuns ch'usità. Dus ch'èn gia s'annunziads per il pelegriadi interdiocesana èn Anna Helena Cavelti da Sagogn e Sepp Waldegg da Savognin. Els van per lavurar a Lourdes en la chasa d'albiert per malsaus. En la Marella raquantan els da lur Lourdes. Per Sepp Waldegg è Lourdes in process a la tschertga da quai che savess esser Dieu. Ed Anna Helena Cavelti di: «Auters van tar il psichiater, jau vom a Lourdes. Per mai è quai medischina.» (Emissiun dals 10 da favrer 2008; redacziun: Maria Cadruvi).

In'embratschada ed in surrir cordial

Quai ha l'Amma regalà l'emna passada a Winterthur a millis e millis. L'Amma, la dunna da l'India, ch'è per ils ins ina gronda benefactura e per ils auters ina mussadra spirituala, è puspè sin turnea en l'Europa. A Winterthur, en las hallas dad Eulach, è er Rumantschas e Rumantschs stads tar ella. Maria Cadruvi ha accumpagnà in bus ch'è vegni giu da la Surselva cun var 50 persunas, tranter quellas bleras ch'èn idas a far per l'Amma lavur da voluntaris. (Emissiun dals 22 d'october 2006; redacziun: Maria Cadruvi).

La presentaziun:

«Marellas» dal Radio Rumantsch: Contribuziuns emessas ils onns 2001–2015, accessiblas en la Biblioteca chantunala sin disc cumpact.

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=4734
www.chattà.ch

Baselgia reformada da Versomi.

FOTO: ADRIAN MICHAEL / CC BY-SA 3.0